

Мальро Андре

Життя та творчість

"Не бійтесь ворогів, не бійтесь друзів! Бійтеся байдужих! Саме з їхньої мовчазної згоди стаються на землі злочини і вбивства!"

Автором цього відомого вислову Бруно Ясенського міг би повною мірою бути Андре Мальро. Усе його життя було яскравим прикладом небайдужості до того, що коїться на землі, навіть у її найвіддаленіших куточках.

Життя Мальро — це, насамперед, пристрасть, захоплення, безстрашність, віра і невтомний пошук істини і боротьба — за правду, за справедливість, пошук сенсу життя для себе і обстоювання права на життя і свободу для інших — слабкіших і знедоленіших.

І в його творах — пристрасть і війна, густа еротика і неймовірні психологічні і моральні конфлікти особистості, політична спрямованість і глибокий гуманізм у ставленні до людей, людства як цілого.

Те саме і в житті Андре Мальро. Життя, як велика авантюра, як неймовірна пригода особистості, яку можна сміливо називати Людиною з великої букви.

Життєвий шлях кожного письменника цілком особливий, так само, врешті, як і в кожної людини. Кажуть, що написати один роман може кожна людина — про своє життя, бо воно особливе, неповторне і цінніше саме своєю неповторністю у всіх нюансах переживань, думок і сподівань. Але щоби написати ще щось вартісне, потрібні вже здібності спостерігача і аналітика, одне слово — талант, письменницьке бачення.

Ще один відомий вислів — кожен письменник насправді пише одну велику книгу про себе, яка складається з усіх його творів.

І тому, коли Флобера спитали, як він міг так глибоко проникнути в жіночу психологію в романі "Пані Боварі", письменник відповів зітхнувши: "Мадам Боварі — це я!".

Треба було все пережити самому, щоби написати таку книгу, треба фактично перевтілитися в іншу людину, зуміти стати нею, щоби досягнути мотивації її вчинків і почуттів.

Андре Мальро належить до тих нечисленних письменників, кому не треба було чужого досвіду, аби торкнутись таїн життя. Він усе переживав сам.

Для мене Мальро — один з тих літературних героїв, з кого я в певному сенсі брав приклад. Поряд з Джеком Лондоном і Гемінгвесом.

Людина дії і інтелекту водночас.

Андре Мальро — авантюрист високого класу, тобто шукач пригод, відважний мандрівник, безстрашний борець і водночас письменник зі світовою славою, енциклопедично освічений самоук-вчений, громадський діяч, історик культури і міністр.

Він поєднав у собі практику власного життєвого досвіду і пошук істини, вищої за

буденну, безстрашність бійця-антифашиста, наукові дослідження і міністерські пости.

Але спершу все ж таки — хто такий Андре Мальро?

Він народився в Парижі 3 листопада 1901 року. Його батьки розлучились, коли Андре був ще дитиною. Виховували його мама і тітка у маленькій квартирі над кондитерською крамничкою на околиці Парижа. Його батько, Фернан Мальро, банківський працівник, 1930 року покінчив самогубством.

Андре Мальро вчився в Ecole des Langues Orietales (Школі східних мов), але не закінчив її.

Молодий дослідник азійських культур (ось що мене ще з ним ріднить), закоханий у Південно-Східну Азію, Андре Мальро у двадцять один рік, щойно одружившись, разом з молодою дружиною Кларою вирушає в Камбоджу ніби в археологічну експедицію на розкопки давніх культових споруд.

Андре Мальро і Клара Гольдшмідт одружилися 1921 року (розійшлися 1946-го) і мали доньку на ім'я Флоранс, яка потім стала дружиною відомого кінорежисера Алена Рене.

Невдовзі після приїзду до Камбоджі Мальро заарештовують за спробу вивезти до Франції археологічні цінності.

Певний час він перебуває під арештом, із загрозою тюремного ув'язнення, аж поки під тиском французьких інтелектуалів на чолі з Андре Жідом його звільняють.

У результаті цього життєвого досвіду і з'являється серед інших творів повість "Королівська дорога" (1930), яка приносить молодому авторові перше письменницьке визнання.

Критики називали Андре Мальро людиною нізвідки, вискочкою з неясним минулим, який, однак, на подив швидко підкорив своїм чарам літературний і артистичний світ столиці й упевнено продовжував свій шлях.

Пробувши в Парижі всього пару місяців, Мальро разом із Кларою знову подався до Сайгону, де береться за здійснення нового плану — видання газети, яка спочатку називалася "Індокитай", а потім — "Індокитай в оковах". На її сторінках публікувалися гострі, уїдливі репортажі, що розповідали про утиски колоніальної адміністрації і її справжнє ставлення до корінного населення.

Як визначали численні дослідники життя письменника, Мальро виявився проникливим спостерігачем і аналітиком, причому його критичне відношення до колоніальної влади ґрунтувалося не на якій-небудь вираженій ідеології, а на симпатії до місцевих жителів. Він був не стільки супротивником колоніалізму, скільки суворим суддею колонізаторів.

Цього разу Мальро провів в Індокитаї цілий рік, а потім повернувся в Париж і відновив заняття літературою.

У новому творі Мальро подає листування молодого француза і молодого китайця. Це давало можливість авторові зіставляти форми мислення, властиві Сходу і Заходу, і стало сюжетною основою його книги "Спокуса Заходу" (La Tentation de l'Occident, 1926).

Після цього був написаний роман "Завойовники" (1928) і вже потім повість "Королівська дорога" (1930), яка стала певною віхою у творчості молодого письменника.

Дія повісті "Королівська дорога" відбувається в Південно-Східній Азії (на території Таїланду, Південного В'єтнаму і Камбоджі) через кілька років після першої світової війни. Молодий француз Клод Ваннек їде в Сіам (так називався Таїланд до 1939 р. — Ю. Я) на пошуки стародавніх кхмерських барельєфів. У Європі виник попит на азіатські раритети, і Клод сподівається розбагатіти. На кораблі він знайомиться з Перкеном — цей німець або датчанин належить до тих європейців, які готові поставити на карту життя задля слави і влади. У Перкена великий досвід спілкування з тубільцями — існували чутки, що він зумів навіть упокорити одне з місцевих племен.

Клода дуже приваблює Перкен, він бачить, що значно старший друг дуже на нього схожий, бо вони обоє прагнуть наповнити змістом своє існування. Сенс життя, як це доводить письменник, однак, виявляється не в результаті дії, а в процесі самої дії. Просто діяти — це і є сенс життя.

Клод відкриває Перкену свій план: пройти по колишній Королівській дорозі, що колись з'єднувала Ангкор (велетенська система храмів і палаців, споруджених у IX–XIII ст. — Ю. Я) з дельтою ріки Мінам і Бангкоком. Там лишилися мертві міста і напівзруйновані, давно розграбовані храми. Але історичні археологічні пам'ятки лишилися.

Перкен погоджується брати участь в експедиції.

У Бангкоку представник французької колоніальної адміністрації радить Клоду не зв'язуватися з таким небезпечним типом, як Перкен.

Перкен пояснює Клодові, що його заповітна мета — відгородити дружні йому місцеві племена від навали європейців.

Ступивши на Королівську дорогу, Клод і Перкен опиняються перед лицем вічності.

Вони потрапляють в різні пригоди, знаходять у стародавньому храмі цікаві барельєфи. Але їх зраджують і лишаять напризволяще у джунглях наймані помічники з тубільців. Стає очевидним, що барельєфи доведеться кинути. Треба якось діставатися до цивілізації.

Перкен пропонує добиратися до Бангкока через землі нескорених племен — маючи два термоси зі спиртним і намисто, можна ризикнути. У маленькому гірському селі мандрівники знаходять нового провідника. Тубілець запевняє, начебто серед них живе білий, і Перкен не сумнівається, що мова йде про його приятеля Грабо, людину рідкісної відваги, що посідає своєрідну примітивну велич.

Джунглі виглядають усе більш ворожими і небезпечними. На шляху до головного місцевого села мандрівники починають тривожитися: провідник не завжди нагадує їм про отруєні бойові стріли і колючки — тільки досвід Перкена дозволяє їм уникнути пасток. Жахлива правда відкривається тільки на місці: тубільці, осліпивши й оскіпивши Грабо, перетворили його на жалюгідного раба — майже тварину. Перкенові і Клодові загрожує така сама доля.

Молодий археолог готовий вже пустити собі кулю в лоба, але Перкен відкидає цей легкодухий вихід і йде на переговори, прекрасно усвідомлюючи, що його чекає у випадку провалу. Перечепившись за щось, втомлений від напруги, Перкен потрапляє коліном на ввіткнуту в землю бойову стрілу. Однак йому вдається зробити неможливе: тубільці погоджуються випустити їх із села за певних умов. Лише після цього Перкен змазує йодом своє розпухле коліно. У нього починається найсильніший жар.

За п'ять днів мандрівники дістаються сіамського селища. Заїжджий лікар-англієць не залишає Перкену жодних надій: із гнійним артритом поранений проживе не більше двох тижнів.

Влада негайно висилає каральний загін проти тих, хто скалічив Грабо. Перкен з Клодом вирушають туди. Перкена везуть на возі — пересуватися самостійно він уже не здатний. Клод їде з ним, немов би зачарований подихом смерті.

Дарма Перкен закликає своїх тубільних друзів боротися з цивілізацією, що впритул підступила до них. Бо якщо горці пропустять військову колону, слідом за нею тут простягнеться залізниця.

Але Перкена не чують, він вже для них чужий і хворий, безсилий, його відштовхують, і він вмирає.

Клод, переповнений почуттями, намагається передати другові хоч децимю братерського співчуття, але коли він обіймає Перкена, той дивиться на нього вже як на істоту з іншого світу.

— Я ніколи не боявся смерті... Старості — так. Особливо, якщо ти відчужений од інших. Виродження. Мене гнітить — як би це пояснити — моя людська поведінка... Хай я старішаю, а це жахливо. Час роз'їдає мене, мов рак... Час — володар життя, — говорить Перкен.

І десь у цих словах і полягає головна тема повісті "Королівська дорога".

Що таке життя? Що таке смерть? Чи варто скніти, доживаючи по-рабськи, плазуючи перед своїм тілом і відчуваючи старіння духу і плоті у будь-яких формах, чи все ж таки жити, як дихати, даючи виклик усім життєвим загрозам, жити — воюючи і перемагаючи. До самої смерті!

Власне виклик смерті, питання про сенс людського буття і віднайдення в собі глибинного сенсу існування власного "я" зближує творчість Мальро з екзистенціалістами, зокрема з Камю і Сартром, у творах яких ці питання поставали часто у формі конкретних філософських міфологем.

Мальро ж відштовхується від реалій самого життя і власного досвіду.

Абсурдність життя, невелика його ціна перед вічністю, зустріч з людьми, для яких життя і смерть існували завжди поруч і яким не важило, що хтось із них може відразу померти, глибоко вразили Мальро.

Перебуваючи віч-на-віч з марністю людського буття, мовчазний хворий уособлював своєю смертю невблаганне звинувачення навколишнього світу.

"Могутніша за джунглі та небо смерть схопила обличчя Перкена й силоміць повернула його просто до одвічної його боротьби. "Скільки ще людей не спить у цю

мись біля таких же хворих тіл?" Майже всі ці тіла — чи то в Європі, чи то в Азії, — теж були сповнені марністю свого життя і ненависті до тих, хто прокинеться вранці, тішилися божествами. Ах! Він існував, аби мати змогу — навіть ціною вічних мук — скиглити, мов ті собаки (ніяка божественна думка, ніяка майбутня винагорода — ніщо не могло виправдати те, що людина перестає існувати, аби позбутися марного скиглення серед абсолютної тиші дня, позбутися цих заплющених очей, цих закривавлених зубів, які далі терзали плоть! Позбутися цієї спустошеної голови, цієї жахливої поразки! Вуста Перкена розтулилися:

— Смерті... нема... є лише... Я...

Зведений судомою палець уп'явся в стегно.

— ...Я... помираю...

Клод з відразою пригадав фразу зі свого дитинства:

"Боже, будь присутній при нашій смерті..." Якщо не словами, то руками й очима висловити розпачливе братерство, яке раптом заповонило його душу! Він обняв товариша за плечі.

Перкен дивився на цього дивного свідка, мов на істоту з іншого світу".

У повісті "Королівська дорога", як і в багатьох інших творах Мальро, виразно важливою проступає і тема еротики, сексуального життя людини і його сенсу і зв'язку еротики із загальним сенсом існування людини.

"Клод чув про походи проти непокірних племен, які Перкен здійснював у Таїланді, про створену ним Шанську область та вилазки на територію Лаосу, про дивні відносини з урядом Бангкока, які то поліпшувались, то погіршувались, про муки, яких він нібито зазнав зовсім недавно через своє дике непогамоване владолюбство — бо не терпів навіть найменшого контролю, про його чималий вік і про еротизм; навіть на цьому кораблі він оточив себе жінками. "Так, ніби шукав захисту", — подумав Клод.

— Молодь погано розуміє... як ви це називаєте?...erotизм. До сорока років люди часто помиляються і не знають, як потім позбутися того кохання. Чоловік, який думає про жінку не як про додаток до сексу, а навпаки, про секс як про додаток до жінки, визрів для кохання. Тим гірше для нього. Але є речі ще гірші. Наприклад, пора, коли секс повністю полонить думки підлітків. Підігрітий усілякого роду спогадами...

— Одного разу, в Парижі, я потрапив у маленький непоказний бордель. У салоні була одна-єдина жінка, прив'язана мотузками до мольберта і з задертою спідницею...

— Спереду чи ззаду?

— Ззаду. Навколо неї — шість чи сім типів: дрібні буржуа в краватках та вовняних піджаках (це було влітку, але спека стояла не така, як тут...), очі дивляться вгору, щоки — пашать; вони переконували себе, ніби хочуть потішитися! Вони по черзі підходили до жінки, шмагали її — кожен по одному разу, — платили гроші і йшли або геть, або на другий поверх...

— І це все?

— Все. Мало хто з них піднімався догори — більшість ішли геть. Якими були думки цих добродіїв, що відходили, одягнувши канотье та ховаючи обличчя у піднятих вилогах

своїх піджаків...

— Зовсім неவிбагливі...

Перкен підняв праву руку, ніби хотів підсилити свої слова жестом, але йому на думку спало щось інше:

— Головне — це не знати партнершу. Хоч би яка вона була — аби інша стать.

— Тільки б вона не була створінням, що має приватне життя. Чи не так?

— Особливо це стосується мазохістів. Вони завжди борються самі з собою... Завдяки уяві людина може здобути те, на що вона спроможна, а не те, чого хоче. Навіть найдурніші повії знають: чоловік, який мучить їх або якого мучать вони, дуже далекий від них самих. Знаєте, як вони називають ненормальних? Розумники...

Не відриваючи погляду від цього напруженого обличчя, Клод подумав: "Я, мабуть, також ненормальний... Чи він не переслідує, бува, цією розмовою якусь мету?"

— Розумники, — повторив Перкен. — А вони мають рацію. Існує лише одне, як вважають дурні, "сексуальне збочення" — надмірність уяви та неспроможність отримати задоволення. У Бангкоку, наприклад, я знав чоловіка, якого жінка голого мусила зв'язувати у темній кімнаті, де він сидів годину...

— А далі?

— Цього йому було цілком достатньо. Оце справжнє "збочення"..."

Цитоване вище дозволяє писати окреме дослідження про еротику і її бачення і сприймання автором і його героями.

Головне ж — Мальро розглядає людину як цілісність, як сукупність усього психічного, розумового і фізичного, в тому числі й еротичного.

При всій політизації багатьох своїх творів Мальро завжди показує людину у всіх її вимірах. І одним з них, як обов'язковий, виступає еротичний.

Людина — завжди ще й *Notho eroticus*, хоче вона це визнавати чи ні.

Хоч після усіх попередніх пригод в Камбоджі і Таїланді Мальро і далі вабила Південно-Східна Азія, він розумів, що в цей час значно важливіші політичні події відбувалися північніше, у самому Китаї. І Мальро з властивою йому енергією і напористістю добивається свого призначення на посаду старшого радника китайської національної партії (Гоміньдана).

У порівнянні зі звичайними колоніальними безладдями війна, розв'язана гоміньданівцями і комуністами проти уряду Китаю і європейських держав, що стояли за ним, була подією геополітичного масштабу і не могла не викликати в Мальро самого жвавого інтересу. Саме ця війна описується в двох його найважливіших романах — "Завойовники" (1928) і "Доля людська" (1933).

Перший, дія якого відбувається в Кантоні, був написаний ще до того, як Мальро побував у Китаї, — йому цілком вистачило побаченого в Гонконгу і Сайгоні, щоб надати своєму доробкові вражаючого місцевого колориту.

У романі "Доля людська" дія переміщається на північ, у Шанхай. Над цим романом Мальро працював під час своєї тривалої подорожі разом із Кларою по містах Азії. При цьому він на якийсь час зупинявся в Шанхаї і Пекіні.

Політичні події в обох романах відсунуті на задній план і творять фактично лише тло для діючих осіб.

За роман "Доля людська" Андре Мальро був удостоєний Гонкурівської премії. І саме цей роман приніс йому світову письменницьку славу.

У "Завойовниках" і "Долі людській" увага письменника зосереджена не стільки на китайцях, ідеально придатних для зображення анонімного колективного начала, скільки на шукачах пригод з європейських країн — французах, німцях, італійцях, росіянах, що знаходять себе в революції і далі неухильно йдуть обраним шляхом разом з місцевими мешканцями.

У багатьох творах Мальро герой — інтелектуал, що став людиною дії, причому ця дія є для нього самоціллю. В них досить докладно зображуються жахи війни, але Мальро пропонує доволі романтичну відповідь на питання, чи може людина знайти в цьому, по суті, безглуздому світі хоч якусь мету, заради як варто було б жити.

Настрій, близький до екзистенціалістського, висловлює один з героїв Мальро, хворий начальник пропагандного відомства Гарін з роману "Завойовники": "Те, що я роблю, — це боротьба з абсурдністю людського існування".

У цьому контексті "людська доля" китайського пролетаріату виглядає вже не такою й безнадійно сумною, адже і доля навчених досвідом іноземців, що відважно борються за те, щоб вирвати його з убогості, на загальне доволі схожа.

Ідея багатьох творів Мальро така сама. Сенса людського існування — в дії, навіть якщо вона здається абсурдною.

Ще один роман Мальро цього часу "Роки презирства" (1935) — про наступ фашизму у Німеччині. Цей твір, однак, дуже прихильно сприйнятий лівими силами в багатьох країнах, не став через свою надмірну політизованість якоюсь особливою віхою у творчості Мальро.

Наступним став ще один роман Мальро про війну — "Надія" (1937).

У 30-х роках разом із Луї Арагоном Мальро організує Міжнародну Асоціацію Письменників на захист культури, а також Світову лігу проти Антисемітизму.

З початком громадянської війни в Іспанії Мальро їде туди (1936-1939) і організує ескадрилью іноземних льотчиків-добровольців в Інтербригаді, з якою і сам брав участь в бойових польотах і був двічі поранений.

Головна відмінність "Надії" від китайських романів Мальро полягає в тому, що тут автор відновлює в пам'яті те, що особисто пережив під час громадянської війни в Іспанії.

Роман "Надія" базується на іспанських враженнях, міцно прив'язаний до місцевих умов і соціальної дійсності. Минуле зображених у ньому льотчиків — і найманців, і добровольців — набагато більш прозаїчне, ніж долі романтичних персонажів усіх попередніх книг Мальро; між собою його нові герої розмовляють, як правило, не про філософські матерії, а про справи земні, загальнозрозумілі і хвилюючі читача — про практику пілотажу, технічне обслуговуванні літаків.

Але найвагоміше, що автор спромігся виразити в "Надії", — це почуття братерства,

що зв'язує групу людей, які ризикують життям заради загальної мети. Саме це почуття уявлялося Мальро вищим і найбільш бажаним ідеалом.

Свого роду "кінематографічність" прози спричиняла до того, що його книги легко можна було трансформувати в кіносценарії.

1934 року, під час своєї поїздки в Москву, Мальро обговорював з Ейзенштейном можливість екранізації "Долі людської". Цей план не вдалося реалізувати: очевидно, Ейзенштейн побоювався, що при точному відтворенні першоджерела фільм може бути сприйнятий як виступ проти Сталіна.

А от "Надія" була екранізована, причому зробив це сам автор. Свій фільм Мальро знімав в Іспанії, за дуже важких умов, коли республіканці раз за разом зазнавали поразки, і багато критиків визнавали, що епізод бомбардування, під час якого злітно-посадкова смуга аеродрому висвітлюється автомобільними фарами, — одна з кращих сторінок світової кінематографії, присвячених війні.

Коли німці напали на Францію, Мальро вступив до французької армії, у травні 1940 року опинився в полоні, з якого втік і пробився в неокуповану зону на півдні країни, і згодом приєднався до французького Руху Опору.

У 1944 році Мальро схопило гестапо, але йому вдалося уникнути розстрілу, і через деякий час він був звільнений групою партизанів Руху Опору.

Після цього він організовує танкову бригаду Ельзас-Лотарингія і воює в ній до кінця війни в чині полковника.

У 1944 році під час бомбардування німцями Франції загинула друга дружина Мальро Жозет Клотіс. В цей час Андре Мальро воював в Ельзасі.

У нього з Клотіс було двоє синів — П'єр-Гот'є (1940–1961) і Ван-сан (1943–1961), обидва вони загинули в автомобільній катастрофі у 1961 році.

Попри всі нещастя життя Мальро ніколи не полишала мужність. Під час війни він працював над романом "Війна проти ангела", рукопис якого пропав, коли Мальро у 1944 році схопило гестапо. Вціліла частина цього роману була надрукована після війни під назвою "Ліщина Альтенбсрга".

В цей період він зустрічається і знайомиться з генералом де Голлем, і перше враження від нього у Мальро відоме.

"Оце людина! — казав Мальро. — Нарешті я бачу людину!"

Він майже повторив слова давньогрецького філософа Діогена, який серед дня ходив містом, тримаючи в руках ліхтар. І коли його спитали, що він шукає, він відповів — людину.

Але ж довкола люди!

— Ні! — відповів Діоген. — Я шукаю Людину. А це просто живі істоти.

Знайомство з де Голлем стало для Мальро ключовим моментом в його подальшій долі.

Саме таким мужнім, старшим і впевненим у своїй особливій життєвій долі постає перед нами Перкен у повісті "Королівська дорога".

Якщо спробувати провести умовну аналогію, то двадцятишестирічний археолог

Клод, головний герой "Королівської дороги", зустрівши Перкена, захоплюється його чоловічою мужністю, його волею і безстрашністю, його силою і розумом. І водночас бачить усі його слабкості, як-от боротьба з Часом, страх перед старінням і вперте намагання не здаватися рокам і обставинам, що йдуть проти нього.

Майже через двадцять років після написання цього роману Мальро зустрічає де Голля, і цей їхній тандем у чомусь таки нагадує героїв "Королівської дороги".

Саме взаємопритягання молодшого і старшого, сили й інтелекту є в певному сенсі головним у романі, бо протилежності приваблюють і доповнюють одна одну. Кожен з героїв хотів би мати частку від іншого, і це їх тримає разом до останньої драматичної хвилини — смерті Перкена.

Можливо, одвічна конфронтація самого Андре Мальро зі смертю, його безстрашність у реальному житті, як і багатьох героїв його художніх творів, спричинялася ще й тим, що він прожив і надзвичайно трагічне особисте життя.

Під час війни загинули в Русі Опору двоє його зведених братів.

Особисте життя знову йому не вдається. У 1948 році він одружується зі своєю кузиною, знаною піаністкою Марі-Мадлен Ліу, вдовою свого зведеного брата Роллана Мальро. Але й цей шлюб тривав лише до 1966 року.

У 1971 році Мальро зробив останню спробу повернутись до свого авантюрного військового життя, запропонувавши свої послуги молодій республіці Бангладеш, яка страждала від шаленого наступу на неї з боку Пакистану. Однак до Бангладеш Мальро не дістався.

Серед інших творів він ще написав книгу про Пікассо, якого добре знав особисто, а також про генерала де Голля.

Усі роки Мальро не полишає наукової і творчої праці. Його власне бачення історії світової культури знайшло відбиття у книгах "Голоси тиші" (1951), "Метаморфози богів" (1960), тритомній праці "Музей світової скульптури" (1953-1954), "Чорний трикутник" (дослідження про Гойю, Лакло і Сен-Жюста, 1970) і багатьох інших.

Його перу належать численні есеї з питань культури і мистецтва, а поза тим широко відома книга "Антимемуари" (1967), в якій Мальро вдається до аналізу власних художніх творів з позиції автора, що давно від них відійшов і згадує різного роду обставини, асоціації і людей, які спричинили до створення тих чи інших образів у його художніх творах.

1968 року в США було створене "Міжнародне товариство Мальро".

Наприкінці свого життя Андре Мальро жив із письменницею Луїзою Лсвек де Вільмолрін. Уже важко хворий, він написав автобіографічну повість, пов'язану зі своєю хворобою, — "Лазарус" (1975).

Андре Мальро помер у Парижі 23 листопада 1976 року.

Життя Мальро не має потреби в прикрасах. Він справді не раз ризикував головою і попадав у такі ситуації, які іншим письменникам не могли привидітися навіть у самих зухвалих мріях, — так було й у дні його молодості в Індокитаї, і в роки громадянської війни в Іспанії, куди він подався добровольцем, і в роки німецької окупації, коли він

воював у рядах бійців Опору, і, нарешті, після війни, коли він став довіреною особою французького президента, яка виконувала його особисті доручення в самих різних країнах світу.

Чоловіча гідність і честь попри самотність кожного перед лицем смерті — це найвищі цінності, — стверджує Мальро у своїх творах.

І серед сірого натовпу, серед байдужних і зневірених, народження почуття братської солідарності одностудців, високе піднесення духу дає людині віру і надію знайти в собі глибинний сенс такого буття.

Завжди знаходяться ті, хто в душі слабкий і неталановитий у життєдіяльності, не може знести існування образу героя будь-якого і будь-де. І намагається деміфологізувати образ, звести його до буденного, до звичайного, до такого, як всі. А всередині це означає — до такого, як я.

Я завжди із здивуванням читав якісь матеріали, де намагалися звести до максимально буденного образ Че Гевари, чи Гемінгвея, чи Джека Лондона та інших, демонструючи їхні людські слабкості, їхні помилки і майже радісно підсумовуючи — не такий-то він і герой!

Знайшовся і в Мальро новий біограф — Олів'є Тодд, який намагається "розвінчати" міф про героя-авантюриста і вченого, воїна і письменника Андре Мальро.

Але як би не намагалися такі критики знищити "міфологію" особистості, правда лишається. Факти говорять самі про себе. Так, хочете чи ні, але Мальро мандрував-таки цілим світом, він зробив себе сам з нікого, він був на війні і в Іспанії, і у Франції, і був двічі поранений, і нагороджений багатьма військовими орденами.

І його любив і поважав цілий світ. І поважає його пам'ять і зараз.

Лише винятково мужня і сильна людина, що так рідко трапляється і про яку кажуть "справжній чоловік", могла витримати такі жорстокі удари долі і не скоритися їм.

Ніколи.

Мальро міг загинути сотні разів за своє життя, він не боявся смерті.

Смерть боялась його. І косила його рідних.

Але він не здавався. Ніколи.

Через двадцять років по смерті прах Андре Мальро з усіма високими почесностями був перенесений у Французький Пантеон в центрі Парижа, де спочивають серед багатьох інших останки Вольтера і Дюма, Мопассана і Флобера, Андре Жіда, Жана-Поля Сартра і генерала Шарля де Голля.

Це й була його власна "королівська дорога" — до безсмертя.

Юрко Покальчук